

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1097

מסכת שבת פ"ו - צ"ב ♦ כלאים ב', א' - ב', ה'

בס"ד, ח' סיון תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ כיצד נאכלים זגים וחגבים?
- ♦ "אין לאכול זגים וחגבים חיים"
- ♦ ההבדל בין זגים שמתו לזגים שניצודו
- ♦ "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה"
- ♦ משלוח מנות - בשני כלים!

- ♦ כפיית אדם להתחייב
- ♦ כפייה להתחייבות עתידית:
- ♦ יש פשרה ויש פשרה
- ♦ שיעורי הוצאה בשבת
- ♦ ההבדל בין אוכלים לבין משקים

דבר העורך

טוב סחרה מכל סחורה

אחד מגדולי הדור לפני כמאתיים שנה, היה רבי שלמה זלמן, רבה של מיר. ספרו "שלחן שלמה" שימש בזמנו כעין קיצור שולחן ערוך, ואף רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין השתמש בו רבות בעת חיבורו יצירתו, משנה ברורה, כמוזכר בהקדמתו, וכן לאורך הספר.

רבי שלמה זלמן חותם את הקדמתו לספרו, תוך ציון כי הוא בנו של "הרב ה"ה החסיד המפורסם מוה"ר יהודה לייב זלה"ה, הנקרא בפי כל ר' לייב מירקס". על ר' לייב מירקס זה מסופר המעשה הבא, מפי מקורות מהימנים.

העגלון קיבל תשלום כפול.

בעשירית מן התשלום העודף הוא שכר שוליה שיחזיק את המושכות בעת שהוא מתנמנם על מקומו, וידרבן את הסוסים קדימה - לייפציגה.

כרסתנים ורזים, גבוהי קומה ושאינם כאלו, שהמכנה המשותף היחיד ביניהם היה פרנסה, או נסיון לפרנסה, ממסחר בבדים, שרועים היו על מושביהם, ראשיהם מתנודדים בקצב אחיד עם הלמות פרסות הסוסים. עצים עבים חלפו ביעף, ירח מלא ליווה את העגלה לאורך הדרך והאיר את פני היושבים בעגלה, כאשר נבעתו מחמת גומה קטנה שהקפיעה את העגלה והחרידה את שנתם.

ר' לייב הרים את ספרו גבוה יותר. הוא ישב דחוק בין שני סוחרים, ככל הנראה עיפים ביותר. זאת למד מן העובדה שמפעם לפעם היה עליו להתאמץ בכל כוחותיו, כדי להסיט הצידה את משקלם ממנו

דף פח/א מכאן מודעה רבה לאורייתא

כפיית אדם להתחייב

אדם שכפוהו למכור את נכסיו והסכים לעשות כן ומכרם, מכירתו חלה. כך קובעת הגמרא במסכת בבא בתרא (מז/ב), וכן נפסק להלכה (שולחן ערוך, חו"מ, סימן ר"ה, סעיף א'). טעם הדבר: בעל הממון הסכים למכרו תמורת ממון.

שלושה אמוראים עוסקים בסוגייתנו בדברי אגדה על מעמד קבלת התורה והתחייבות עם ישראל לקיום מצוות התורה.

רב אבדימי אומר כי מתן תורה נעשה בכפייה: "כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם". רב אחא בר יעקב הוסיף על כך, כי מכאן "מודעה רבה לאורייתא", היינו: מאחר שכך הם פני הדברים, הרי שלכאורה, כאשר יהודי ייתבע על כך שלא קיים תורה ומצוות, מצוייה בפיו טענה, שהסכמת אבותינו במעמד הר סיני חולצה מהם בכפייה. רבא הוסיף ואמר, כי אף על פי כן, בתקופת מרדכי ואסתר, לאחר נס ההצלה, שבו היהודים וקיבלו על עצמם את התורה מרצון, כנאמר "קיימו וקבלו".

אין כל ספק, אומרים גדולי הראשונים, כי אין ללמוד גמרא זו כפשטותה. שאם לא כן, מדוע גלו ישראל מארצם? מדוע נענשו על עוונותיהם עוד בטרם ימי מרדכי ואסתר אם לא קיבלו את התורה?! הראשונים והאחרונים מאריכים לבאר את הדברים בדרכים שונות, ואנו נתמקד בגוף הטענה של הגמרא, שכפיית אדם להסכים לבצע מעשה מסויים, אינה ברת תוקף (ראה תוס' ד"ה "כפה" ובחי' הרמב"ן, שו"ת הריב"ש סי' ל"ב, "בית הלוי" על התורה פרשת יתרו ועוד, וע"ע ריטב"א בסוגייתנו).

בראש ובראשונה יש לתמוה, הרי אנו מקבלים שכר על המצוות, מה מקום, איפוא, יש לטענה, כי מאחר שישראל נכפו להסכים לקבל את התורה, הסכמתם אינה מחייבת, וכי אין הדבר דומה למי שהסכים למכור את נכסיו תמורת שכר? הרי קיבלו ישראל שכר המצוות על הסכמתם זו!

כפייה להתחייבות עתידית: הגאון רבי שלמה זלמן ליפשיץ זצ"ל, רבה של וורשא, בעל חמדת שלמה (שו"ת חו"מ סימן י"ג) עומד גם הוא על מדוכה זו בקשר לשאלה מעניינת שהוצגה בפניו: יהודי אולץ להתחייב ממון תמורת טובת הנאה שהוענקה לו. לכאורה, הרי הוא כאדם שאולץ למכור את נכסיו. מאידך, יתכן שדווקא מקח מאולץ המסתיים בו במקום - תקף, מפני שכעת המוכר גומר בדעתו באופן מלא לבצע את המקח, תוך כדי ביצועו והעברת הנכסים לידי הקונה. אולם, כאשר מאלצים אותו להסכים להתחייבות עתידית, אין בכך כדי לחייבו.

צעילוי נשמת

ר' שמואל רייכמן ז"ל

ב"ר אברהם שלמה ז"ל נלב"ע י"ב סיון תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת רבקה גרטלר ע"ה

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרבנית הישישה **אסתר אלטא פייגא צפורה נס** ע"ה

בת כ"ק האדמו"ר הרה"צ שלום סאפרין זצוק"ל מקאמרנא נלב"ע י"ב ניסן תשע"ט **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ד **שלמה נס** ומשפ' שיחיו - גבעת שמואל

נר ה' נשמת אדם

טעם הדבר, למרות הסכמתו, בל נשכח שהוא נכפה ומאולץ להביעה. מעתה, אם באותו מעמד הוא מסכים וגם מבצע, מוציא את הממון מרשותו, אזי יש לכך תוקף, אולם, כל עוד לא הושלם ההליך, אין לו כל תוקף.

הוכחה לחילוק זה הוא מביא מגמרתנו, בה נאמר כי קבלת עול תורה ומצוות בהר סיני נעשתה בכפייה. שכן, הם הביעו הסכמה לבצע התחייבות עתידית לאורך זמן.

סתירה בין שני פסקי ה"שולחן ערוך": בהבחנה נאה זו הוא מיישב סתירה בולטת בין שני פסקים בשולחן ערוך, אשר רבים עמלו לנסות ליישבה. שולחן ערוך (חו"מ סימן י"ב סעיף א') פוסק, כי מי אשר אולץ להתפשר עם בעל דינו ולהגיע איתו לעמק השווה בדיון ממוני שהתגלע ביניהם, אינו מחוייב להסכמתו, מפני שאינה ברת תוקף, אחר שחולצה ממנו בכפייה. ואילו בהלכה אחרת (סימן ר"ה סעיף ג') נפסק בשולחן ערוך שפשרה שנכפתה על אדם, תקפה ואין בכוחו לבטלה!

יש פשרה ויש פשרה: ובכן, אומר בעל חמדת שלמה, שתי פשרות אלו שונות לחלוטין. זו הראשונה היא הסכמה לבצע הליך ממוני בעתיד, ואילו בפשרה השנייה מדובר על הליך ממוני מיידי. לפיכך, בהלכה הראשונה נפסק כי הפשרה אינה ברת תוקף, לפי שביצועה מתקיים לאחר שהנכפה כבר אינו מסכים לה. ואילו הפשרה השנייה מתבצעת במעמד הכפייה, בעודו מעניק את הסכמתו לביצועה הממשי.

דף פט"ב/מוציא עצים כדי לבשל ביצה קלה

שיעורי הוצאה בשבת

במאמר זה נתוודע למחלוקת יסודית בין גדולי הראשונים, רב ותלמידו, רמב"ן ורשב"א. זה כותב כי אינו מבין את ההסבר, וזולתו מבראו בטוב טעם.

בדפים אלו אנו לומדים, למדנו ונלמד, על שיעורים שונים של חפצים לעניין מלאכת הוצאה בשבת. בשבת אסור להוציא חפצים מרשות לרשות, אך איסור זה אינו כולל גרגירי אבק שאינם חשובים, כפי שאינו כולל פיורור לחם. הללו אינם חשובים והוצאתם אינה נחשבת "מלאכת" הוצאה.

ההבדל בין אוכלים לבין משקים: בעל פני יהושע (לעיל ע/ב) מצביע על כך, שאף על פי שלגבי משקים קיימים שיעורים שונים, משקה היין שיעורו כמזיגת הכוס ולמשקין אחרים שיעורם המיוחד להם, הרי שבמאכלים קיים שיעור אחד לכל המאכלים - כגרוגרת. לא זו בלבד, אלא שמדובר על מאכלי אדם בלבד, למאכלי בהמה שיעורים שונים, לפי סוג המאכל.

הפני יהושע כותב, כי ההסבר לכך נעוץ בדברי הגמרא (עירובין ד/ב, ועוד) הקובעת, כי שיעור גרוגרת במאכל להוצאת שבת ניתן הלכה למשה מסיני, ולפיכך, אין דנים לגבי כל סוג של מאכל אם חשוב הוא אם לאו. ברם, לגבי יתר החפצים, בהם לא נמסרה הלכה למשה מסיני, התורה מסרה לחכמים את הסמכות לקבוע את שיעורם לפי חשיבותם, ולפיכך הם קבעו שיעורים שונים לחפצים שונים לפי ערכם.

נפנה כעת את מבטינו אל הגמרא שני דפים קדימה, בדף צא. בגמרא נאמר, כי מאכל בשיעור פחות מגרוגרת שתפח, הגיע בכך לכלל שיעור הוצאה והמוציאו בשבת מרשות לרשות - חייב. רמב"ן (שם) תמה ביותר, מפני שגמרא זו סותרת בעליל לנאמר במסכת מנחות (נד/א), כי מאכל בשיעור פחות מכזית, שתפח ועמד על כזית, אינו מתעלה לדרגת חשיבות של כזית, הן לגבי איסורי התורה והן לגבי מצוות התורה, שהרי לכל דבר אכילה יש צורך בשיעור כזית. הרי לנו, כי תפיחת המאכל אינה משנה את מעמדו! מה, איפוא, ההבדל בין הלכות שבת ליתר הלכות התורה? רמב"ן מסיים את תמיהתו: "ואין בידי טעם נכון לחלק בין שבת לשאר איסורים בדבר זה" [ועיי"ש, סימן א' ס"ק ז' שמבאר את הגמרא בשני אופנים, אחד מהם שמדובר באוכל שהיה בו כגרוגרת והצטמק וחזר ותפח]. מאידך, הרשב"א כותב כי אינו מבין כלל את הדמיון בין הלכות שבת ליתר הלכות התורה...

ברני בית מדרשו סיימו דיון זה מתוך הבנה, כי תמיהתו של רמב"ן הולמת עם דברי בעל פני יהושע הנזכרים, כי שיעור גרוגרת נקבע בהלכה למשה מסיני, ומעתה אין לחשיבות המאכל בעיני בני האדם ולא כלום לעניין חיוב מלאכת הוצאה, ולפיכך תמה רמב"ן מדוע תפיחת המאכל משפיעה על שיעור הוצאה.

דף צ"ב/בל תשקצו

כיצד נאכלים דגים וחגבים?

שולחן ערוך פוסק (יו"ד סימן י"ג סעיף א') כי "דגים וחגבים אינם טעונים שחיטה", והרמ"א מוסיף בשם הראשונים: "אבל אסור לאכלן חיים משום בל תשקצו", כלומר, אסור לנגוס בהם בעודם חיים, זאת על פי המבואר בסוגייתנו ובבעלי התוספות (ד"ה דלא), כי האוכל דג או חגב חי עובר על איסור זה (ביאור הגר"א שם ס"ק ה').

"אין לאכול דגים וחגבים חיים": משפט קצר שכתב בנושא רב סעדיה גאון, והובא בגירסאות שונות, עורר פולמוס רב לאורך שנים. בית יוסף (סימן י"ג) מביא, כי רב סעדיה גאון כתב, שאין לאכול חגבים ודגים חיים, אך תמיהו עליו ביותר, שהרי אין כל איסור בדבר. הם הבינו שכוונתו היא, שאסור לאכול

והלאה. הירח האיר יפה את האותיות השחורות, והוא שמח על ההזדמנות שנקרתה בפניו ללמוד באישון ליל, ללא טרדות. כאן איש אינו דופק על הדלת ומבקש דבר-מה. ילד אינו בוכה באמצע הלילה. שקט. לילה. יער. כרכרה. לימוד תורה רצוף בשקיקה.

לקראת בוקר עץץ והביט סביבו. הוא לא היה בטוח כי היה זה נבון מצד בני משפחתו לשלוח אותו אל היריד, אך משה היה רצונם, לא מצא עילה להתנגד. בכיסיו שכנו אלפיים רובל, אותם הפקידו בני ביתו ברשותו באמרם: אנחנו נישאר כאן להמשיך לטפל בעסק, ואתה סע ליריד וחזור עם סחורה לשנה הבאה.

בהגיעם ללייפציג השתומם ר' לייב לשמע העובדה, כי היריד נמתח על פני חודש. חודש ימים? תהה בינו לבין עצמו, בשביל חתיכת בד? חודש? הרי בחודש, שהוא שלוש יום, שהוא ארבעה שבועות ועוד, שהוא עשרים ותשעה ימים ועשרים ותשעה לילות, שהוא... אפשר להספיק ללמוד את מסכת... ואת ה...

חודש... גיחך ר' לייב בינו לבין עצמו, בשעה שעשה את דרכו אל בית המדרש בלייפציג. הוא נכנס פנימה וחיוך זרח על פניו למראה ארון הספרים העמוס. איי, איי, ר' לייב, עולם הבא בעולם הזה, תתחיל ללמוד, לפני שייגמר החודש. הוא כבר הכיר את עצמו, ומיד עשה לעצמו סימן לזכור בסוף החודש לרכוש בד עבור החנות.

נעימותיו של ר' לייב מילאו את חלל בית המדרש, הסתלסלו בינות הנברשות העתיקות, שבו כהד אל נפשו ויהי ר' לייב כנער צעיר. חודש ימים ללא טרדות, ללא כל הפסקות. תורה. תורה. תורה. בלילות היה חולף בליבו רטט זעיר של פחד, אולי ושמא יורידו משכרו בעולם הבא בגין הנאתו המרובה בעולם הזה בלימוד התורה. אך הוא זכר היטב, כי אדרבה, זו היא מטרת היהודי בעולם, ללמוד תורה בהנאה צרופה. או אז, היה עולה על יצועו ותערב עליו שנתו.

היתה זו שעת צהרים. ראשו של ר' לייב היה שעון על ידיו, אילו היו שעונות על ברכו וזו שעונה היתה על הספסל. סוגיה עמוקה. אחוז מחשבות פנה אל אדן חלון בית המדרש, לשאוף אויר צח. שרעפיו משתרגים גבוה מעל גבוה, ועיניו פקוחות אך אינו מבחינות. המולה רבתי התרחשה ביריד. אורזים. הולכים הביתה. היריד נגמר. קולו הגרוני העמוק של סבל גברתן, חדר לתוככי בית המדרש, הביתה. ר' לייב ננער לפתע. חודש? עבר חודש?!

ברזיות נעורים הוא העטה על גופו את מעילו העליון, ובעודו ממלמל בהשתאות 'מינו-כצל-עובר', אך רץ אל מה שנותר מן היריד, כדי לתפוס משהו.

זרכי היריד לא היו מלאות. פה ושם התרוצצו אנשים שהאחור הפך להם לטבע, והוא ר' לייב מחפש בעיניים נואשות לקנות סחורה. הנה, בד אדום, נראה משובח, תויתו העידה עליו כי הוא משמש לסימון דרגת עובדי בית המלוכה. לבטח בד משובח הוא, שח ר' לייב בינו לבין עצמו, שלשל את אלפיים הרובל לכיסו של הסוחר ההמום, ולא ידע ר' לייב, בעודו מפקח על הסבלים שהעמיסו את גלילי הבד הענקיים, כי השימוש בבד זה הוא מועט ביותר, לסימון דרגות בלבד, ואף סוחריה הגדולים ביותר של ארצו, אינם צורכים בשנה כמות כה גדולה.

שוב אפפוהו השקט, הלילה והיער, בתוככי הכרכרה העושה את דרכה לביתו, ויישר ר' לייב שלו ושאנן, וישקוד על תורת ה'.

גם נתחים שנחתכו מהם בעודם חיים, ולא רק לנגוס מהם בעודם בחיים. בית יוסף מסביר, כי אכן לא התכוון רב סעדיה גאון לאסור אכילת נתחים אלו, כי אם לאכול את החגב או את הדג בעודו חי.

אחרים ציטטו את רב סעדיה גאון כמי שאוסר לאכול חגבים מתים! (שו"ת הגאונים, גאוניקה, עמוד 45). האם אכן כך סבר רס"ג? בעלי התוספות מביאים תוספתא מפורשת המתירה אכילת חגבים בלא שחיטה, ומלבד תוספתא זו קיימות ראיות אחדות מבוססות שאכילת חגב מת מותרת, כגון, הגמרא בסוגייתנו האומרת, שיש למנוע מן התינוק לשחק עם חגב ממין טמא, שמא ימות החגב ויאכלנו התינוק. מוכח, כי אין כל מניעה שהתינוק יאכל חגב טהור מת. התמיהה אף מתגברת נוכח העובדה, כי במקורות שונים מופיע בשם רס"ג, כי אף דגים שמתו אסור לאכול. היתכן?

ההבדל בין דגים שמתו לדגים שניצודו: יש המבארים, כי אכן שיטה ייחודית לו לרס"ג והיא מבוססת על כך, שמקור ההיתר לאכול דגים שלא נשחטו הוא מן הפסוק (במדבר יא/כב): "אם את כל דגי הים יאסף להם", ממנו משמע, כי די באסיפת הדגים ואין צורך בפעולה נוספת כדי להכשירם לאכילה. רב סעדיה גאון למד, כי מותר לאכול אך ורק דגים וחגים שנאספו, שניצודו חיים בידי האדם ולאחר מכן מתו. אך דגים שמתו במים לפני שעלו ברשת, או חגבים שגועו בטרם ניצודו, אסורים (שו"ת שארית יהודה י"ד סי' י"ג, ועיין גם שו"ת מהרש"ם י"ד סי' י"ג, ודרכי תשובה שם סק"ה, וע"ע אנציקלופדיה תלמודית, ערך חגבים, עמוד תקע"ח).

אחרים אומרים כי אין להעלות על הדעת לפרש כן את שיטת רס"ג, אחר שהוא עצמו כתב בפירושו לתורה (הוצאת מוסד הרב קוק עמודים קפ"ז, קפ"ח, קצ"ב), כי דגים וחגבים מותרים בין מתים בין חיים, והוא טורח להדגיש ולהוכיח כי אין צורך ב"אסיפת" הדגים ובצידתם כדי להתיר את אכילתם!

יש המשערים ואף מוכיחים, כי מקורה של דעה זו שיש צורך ב"אסיפה" של הדגים, בקראים בני תקופתו של רס"ג, עמם התווכח רבות כידוע, ובשגגה יוחסה דעה זו לרס"ג עצמו, בעוד הוא טורח להפריכה בספריו! (עיין מוריה גליון רצז-רצח עמ' כ"ו, ובאנציקלופדיה תלמודית ערך חגב הערה 99).

דף צא/א כל העושה על דעת הראשונה הוא עושה

"כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה"

עניינים הלכתיים שונים תלויים בכוונות ובמחשבות, היינו: בדעת האדם. המחלוקת העוסקת בנושא מפורסמת ביותר: "מצוות צריכות כוונה או אין צריכות כוונה". כלומר, המקיים מצווה בלא כוונה, היצא ידי חובת המצווה, או שמא עליו לכוון כי לשם מצווה הוא עושה, כדי שמעשהו יעלה לו למצווה. לאחר שאנו פוסקים כי מצוות צריכות כוונה, יש לברר אם כל עת עשיית המצווה על עושה המצווה לכוון כי לשם מצווה הוא עושה.

בגמרתנו מובא כלל חשוב, כי "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה". כלל זה משמש במקרים אחדים, כגון, במסכת זבחים (מא/ב), וגמרתנו מתייחסת לכלל זה לגבי מלאכת הוצאה בשבת.

אנו לומדים במשנה ובגמרא, כי כדי להתחייב על הוצאת חפצים בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים ולהיפך, או על טלטול חפץ ארבע אמות ברשות הרבים, על החפץ להיות בשיעור מסויים, ואם החפץ קטן משיעור זה, אין חייבים על הוצאתו. עם זאת, אדם שנטל זרע חיטים בודד, והצניעו במקום שמור כדי להשתמש בו, מחשיב בהתנהגותו את הזרע, אף על פי שאין בו כדי שיעור הוצאה, ואם הוא יוציאו בשבת, הוא יעבור על איסור הוצאה.

הגמרא אומרת, שגם אם המצניע את הזרע אינו זוכר בשעה שהוא מטלטלו מדוע הצניעו, הרי הוא חייב! שכן, כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. כל עוד לא סתר את מחשבתו הקודמת, נותרו דעתו ומחשבתו כשהיו כולל ההשלכות הנובעות מהן.

מחשבה היום עבור מחר: ה"פרי מגדים" דן, אם כלל זה תקף גם ליום המחרת. הוא עוסק ביהודי הטווה ציצית, אשר יש לטוותה לשם מצוות ציצית, האם די בכך שהטווה מכוון ביום הטווה הראשון של הצמר, כי הוא טווה לשם מצוות ציצית. הוא מכריע לחיוב, כי "כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה" תקף גם מיום ליום. ה"משנה ברורה" כותב (שער הציון, סי' י"א, אות ג) כי הלכה זו טמונה בסוגייתנו. שכן, היהודי שהטמין את הזרע, ככל הנראה עשה זאת טרם שבת, והנה, מחשבתו ממשיכה גם אל יום שבת קודש.

יש לציין כי השימוש בכלל זה נדרש, אך ורק למקרים בהם בעל המעשה לא כיוון בדעתו לגבי המשך המעשה, וכגון, טווה הציצית כיוון בדעתו כי כעת הוא טווה את הצמר לשם ציצית, ולמחרת לא חשב מאומה. ברם, אם בתחילת עבודתו כיוון, כי כל עבודתו בצמר, כעת ובהמשך, תהא לשם מצווה, הרי זו כוונה ראויה ("משנה ברורה" סי' י"א, ב"ביאור הלכה" ד"ה "שיאמר"). באופן זה, איפוא, מועילה כוונה עוד לפני תחילת המעשה.

ההולך לבית הכנסת לשמוע שופר: אכן, כך פוסק הרדב"ז (הובא ב"מגן אברהם" סי' תקפ"ד סעי' ד), כי ההולך לבית הכנסת כדי לקיים מצוות תקיעת שופר, ובשעה שנכנס לבית הכנסת ושמע את קול השופר לא הרהר במאומה, כלום. לכאורה, הן לא כיוון בשעת קיום המצווה, ו"מצוות צריכות כוונה". ברם, מאחר שקודם לכן כיוון כי הוא מתכוון לקיים מצווה, מועילה כוונה זו גם על המעשה שעושה לאחר מכן [רבני בית מדרשו העירו, כי דברי הרדב"ז מתייחסים לכוונה במצווה שדינה במחשבה בלבד, אך בעשיית לשמה יש צורך בדיבור, עיי' סי' י"א סעי' י"א, ויתכן שבאופן זה מועילה מחשבה בתחילת העשייה דווקא ולא קודם לכן].

בני ביתו מצמצו בעיניהם למראה גלילי הבד האדום שנפרקו בזריזות בפתח חנותם. הוא לא נבהל כלל כאשר שחו בפניו כי אין כל שימוש בבד זה, וכי גם אם ניניו ימשיכו במסחר בדים, ספק אם יזכו לראות את פיסת הבד האחרונה נמכרת.

הוא לא נבהל. עסקתי בתורה בהתמדה גדולה בימים אלו, ואין ספק שלא נפסיד דבר, אמר לבני ביתו.

כעבור חודש, שוטט בין סוחרי מיר נכרי בעל שפם מטופח בשם רדזוויל, והציג עצמו כמנהל חצרו של הדוכס מנשוויז הסמוכה למיר. הדוכס החליט לפתע פתאום כי עליו להפוך את היוצרות, סח לסוחרים ההמומים. חלף תלבושתם הרגילה של משרתיו וסימני הדרגה האדומים, ילבשו הללו מהיום בגדים מבד אדום, מן הסוג ממנו היו תופרים עד כה את סימני הדרגה, וסימני הדרגה ייתפרו מבד פשוט...

רדזוויל פכר את ידיו בייאוש וסיפר כי ניסה את מזלו בכל מקום, וזומה כי מזלו ביש. אין יריד כעת, ואין סוחר המחזיק ברשותו סחורה בכמות כה גדולה.

סוחר אחד, דווקא כן החזיק ברשותו כמות כה גדולה.

אם חשבתם, כי ר' לייב הרוויח יען הדוכס השתגע, סיים מי שסיפר את הסיפור, דעו לכם, כי הדוכס השתגע כדי שר' לייב ירוויח.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הרב **בנימין נפחא ז"ל**

ב"ר משה ז"ל

נלב"ע י' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לוי ז"ל**
ב"ר זימל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו
ר' **יצחק רפפורט** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **פנחס רוזנפלד ז"ל**
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע י"ב בסיון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו וכלתו
הר"ר **נחמן והנייה רוזנפלד** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שיינדל ז'יטניצקי ע"ה**
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ב בסיון ה'תשס"ד

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו בני המשפחה שיחיו

דף צא/ב אגד כלי שמיא אגד
משלוח מנות - בשני כלים!

חידוש מפתיע מופיע בשו"ת תורה לשמה (סימן קפ"ט) לגבי מצוות משלוח מנות בפורים. מצוות משלוח מנות מתקיימת על ידי משלוח שתי מנות מאכל לאדם אחד. בעל תורה לשמה כותב, כי השולח שתי מנות בכלי אחד, לא יצא ידי חובה! שהרי "אגד כלי שמיא אגד", וחפצים המונחים בכלי אחד נחשבים כגוף אחד. ידוע ומקובל, כי מחבר הספר תורה לשמה החותם בשם יחזקאל כחלי, הוא הגאון רבי יוסף חיים מבגדאד, ואכן, בספרו בן איש חי (פרשת צו הלכות פורים אות ט"ז) הוא מביא הלכה זו למעשה ופוסק, כי יש להקפיד לשלוח כל מנה בנפרד.

על העומד מאחורי פסיקה זו - במאמר שלפנינו. סוגייתנו עוסקת בנידון "אגד כלי".

לדעת רבי יוחנן, אדם המוציא בשבת קודש חפצים שונים מרשות לרשות, והחפצים נתונים בתוך כלי אחד, אינו חייב עד שכל הכלי ייצא לרשות אחרת, אף על פי שהחפצים שבתוכו עברו את הגבול והם נמצאים ברשות השנייה, זאת, משום "אגד כלי". דהיינו: הכלים מאוגדים יחד.

בטעמו המדויק של כלל זה נחלקו ראשונים. לדעת רש"י (רש"י ד"ה אבל), כל עוד הכלי לא יצא לחלוטין מן הרשות הקודמת, הרי החפצים מאוגדים ברשות הקודמת ואינם נחשבים כמי שעברו לרשות השנייה. הרמב"ם (הלכות שבת פרק י"ב הלכה י"א) נוקט בהסבר שונה לחלוטין: הכלי מאגד את כל הנמצא בתוכו להחשיבו חפץ אחד. מעתה, כל עוד האחרון שבהם לא יצא מן הרשות הקודמת, אין להחשיב את מעשהו כמעשה הוצאה מושלם מרשות לרשות, שהרי חלק מן החפץ נותר ברשות הקודמת.

דין "אגד כלי" אינו נוגע להלכות שבת בלבד. הראשונים למדו ממנו דינים להלכות שונות, גם לגבי קבלת דם הקרבנות. קבלת דם הקרבנות צריכה להיות בצד צפון. אם רוב הכלי נמצא בצד דרום, אף שקבלת הדם נעשתה בחלק הכלי הנמצא בצד צפון, נפסלה הקבלה מפני שאגד הכלי גורם שהכלי נחשב כמי שכולו נמצא בדרום (שיטה מקובצת, זבחים, מז/א).

הריטב"א כותב (מכות, יט/א), כי לדעת הסוברים ש"אגד כלי שמיא אגד", כלי ובו פירות ביכורים שנמצא על גבול ירושלים, חלקו בפנים החומה וחלקו מחוצה לה, ייחשב כנמצא כולו במקום אחד לפי מיקומו של הכלי והדבר ישליך על מעמדם של הפירות.

ומכאן למשלוח מנות. חידושו של בעל בן איש חי, שיש להפריד את שתי המנות ולהניחן בשני כלים, תקף לפי שיטת הרמב"ם בלבד, הסובר ש"אגד כלי" מצרף את החפצים המונחים בתוך הכלי להחשב כמקשה אחת, ולפנינו מנה אחת ולא שתי מנות. ברם, לשיטת רש"י שאגד כלי גורם שהם נחשבים כמי שמונחים כולם ברשות הקודמת, אך הוא אינו משנה את מעמדו הייחודי של כל אחד מן החפצים, אין מקום לחידוש זה.

שתי מנות זהות: בעל שו"ת שם משמעון (או"ח סי' ל"א) מסכים עם סברא זו באופן חלקי בלבד. לדעתו, אפשר לשלוח שתי מנות שונות בכלי אחד, אך שתי מנות זהות הכלי יצרף לאחת, ואותן יש לשלוח בשני כלים, כל מנה בכלי נפרד. טעמו הוא, כי אמנם לעניין שבת, כל הנתון בכלי אחד נחשב כדבר אחד, אך מצוות משלוח מנות מתייחסת לחשיבות המנה הנשלחת. מעתה, כל עוד כל מנה מוגדרת בטעמה ובטיבה, אין מניעה לשלוח שתי מנות יחד, אולם, אם המנות זהות, הן אכן מתאגדות באותו כלי.

משלוח מנות ממספר מנות קטנות: מעניין לציין, כי דימוי נוסף בין מצוות משלוח מנות לבין מלאכת הוצאה בשבת, מופיע בשו"ת התעוררות תשובה (סימן קכ"ו), בו נאמר, כי אף על פי שיש צורך בשתי מנות חשובות, אפשר להניח בכלי אחד מספר מנות קטנות, שאין בכל אחת מהן חשיבות, והכלי מצרפן להחשב כמנה אחת בעלת חשיבות.

גם ר' יעקב, עו"ד מבית שמש לא מוכן לוותר על זה.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

שלמות

הנמרא המושלמת המחבת את הש"ס על לומדיה לראשונה: מואר מנוקד מפוסק נותן חשק ללימוד

להזמנות: 02-804-3333

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764